OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

EU/804/2026

2.10.2026

LsN Tanja Innanen

Hallintovaliokunnalle

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta uudeksi direktiiviksi eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä ja eurooppalaisesta etäosallistumismääräyksestä (U 52/2026 vp)

Yleistä

Euroopan komissio antoi 23.6.2026 ehdotuksen uudeksi direktiiviksi eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä ja eurooppalaisesta etäosallistumismääräyksestä (COM(2026) 313 final).

Direktiiviehdotuksella muutettaisiin ja täydennettäisiin niin sanottua eurooppalaista tutkintamääräystä koskevaa direktiiviä 2014/41/EU, joka on annettu vuonna 2014. Ehdotus tarkoittaisi kokonaan uudelleen laaditun direktiivin säätämistä. Voimassa oleva direktiivi sisältää säännökset todisteiden hankkimiseen rikosasioissa liittyvästä rikosoikeusyhteistyöstä Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Sen soveltamisalaan kuuluvat esimerkiksi todisteiden hankkimiseksi tapahtuva todistajien, asiantuntijoiden ja asianosaisten kuuleminen, pakkokeinolain (806/2011) mukaisten pakkokeinojen käyttö sekä tietojen luovuttaminen. Direktiivi on osa vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle perustuvaa unionin rikosoikeudellisen yhteistyön sääntelykokonaisuutta ja se on pääsääntöisesti korvannut aiemmin voimassa olleet jäsenvaltioiden väliset kansainvälistä rikosoikeusapua koskevat säädökset.

Ehdotettu direktiivi sisältää uutta sääntelyä erityisesti kahden kokonaisuuden osalta. Ensinnäkin ehdotuksella lisättäisiin tai täsmennettäisiin eurooppalaista tutkintamääräystä koskevia säännöksiä. Näistä keskeisiä olisivat erityiset rajat ylittäviä tutkintatoimenpiteitä koskevat uudet menetelmät. Lisäksi siinä säädettäisiin kokonaan uutena keinona rajat ylittävästä epäillyn, vastaajan ja asianomistajan etäosallistumisesta oikeudenkäyntiin videoneuvottelun avulla.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Ehdotuksen taustalla on erityisesti kaikissa jäsenvaltioissa pidetty niin sanottu 10. keskinäinen arviointikierros, jossa arvioitiin kaikissa jäsenvaltioissa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin soveltamista ja täytäntöönpanoa. Komissio on sille arvioinnin loppuraportissa annettujen suositusten perusteella valmistellut nyt annetun direktiiviehdotuksen.

Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa jäsenvaltioiden välistä rikosoikeudellista yhteistyötä rajat ylittävissä tilanteissa. Eurooppalaiseen tutkintamääräykseen perustuva järjestelmä on osoittautunut käytännössä toimivaksi ja laajasti käytetyksi välineeksi, mutta sen soveltamisessa on havaittu tulkintaeroja ja epäselvyyksiä, jotka heikentävät sääntelyn yhdenmukaista soveltamista ja tehokkuutta. Ehdotuksella pyritään lisäämään oikeusvarmuutta, selkeyttämään eräitä todisteiden hankkimiseen liittyviä menettelyjä sekä parantamaan rajat ylittävän todistelun käytännön toimivuutta. Erityisesti tavoitteena on selventää telekuuntelua, rajat ylittävää tarkkailua, ilman toisen jäsenvaltion teknistä apua tapahtuvaa rajat ylittävää laiteseurantaa, todisteiden myöhempää käyttöä ja aiemmin vaihdetun tiedon käyttöä todisteena koskevaa sääntelyä.

Lisäksi ehdotuksella pyritään luomaan uusi eurooppalainen etäosallistumismääräys, jonka avulla epäilty, syytetty tai rikoksen uhri voisi osallistua rikosoikeudelliseen menettelyyn tuomioistuimessa etäyhteyden välityksellä toisesta jäsenvaltiosta. Ehdotus mahdollistaisi EU-sääntelyn osalta, että rajat ylittävä rikosoikeudenkäynti voitaisiin hoitaa kokonaisuudessa videoyhteyden avulla.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti direktiiviehdotukseen ja arvioi ehdotuksen yleisesti ottaen vastaavan hyvin tavoitteeseensa tehostaa rajat ylittävää rikosoikeudellista yhteistyötä ja helpottaa rikosprosessiin osallistuvien henkilöiden osallistumista menettelyihin etäyhteyksin.

Ehdotuksessa on kuitenkin useita perustuslain kannalta merkityksellisiä ehdotuksia, jotka voivat muun muassa laajentaa toisen jäsenvaltion toimivaltuuksia Suomen alueella. Valtioneuvosto pitääkin tärkeänä, että neuvotteluissa pyritään varmistumaan, että ehdotuksen kannalta merkitykselliset perusoikeuksien rajoitukset mukaan lukien yksityiselämän ja henkilötietojen suoja ovat välttämättömiä ja oikeassa suhteessa sääntelyn tavoitteisiin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotuksen käsittelyssä pyritään selventämään eräitä kysymyksiä. Etäosallistumista koskevan määräyksen osalta ehdotus jättää epäselväksi sen, millainen rooli täytäntöönpanojäsenvaltion viranomaisella on sen valvoessa etäosallistumista oikeudenkäyntiin. Samoin tulisi pyrkiä selventämään sitä, missä määrin menettelyissä noudatetaan määräyksen antavan jäsenvaltion lakia ja missä määrin täytäntöönpanojäsenvaltion lakia. Neuvotteluissa tulisi lisäksi pyrkiä selventämään, että Suomen järjestelmän mukainen esitutkintaviranomaisen suorittama rajat ylittävä etäkuuleminen esitutkintavaiheessa, joka ei tapahdu tuomioistuimessa vaan esitutkintaviranomaisen tiloissa, voitaisiin jatkossakin toteuttaa etäyhteydellä ehdotetun direktiivin 24 artiklan mukaisesti.

Valtioneuvosto katsoo lisäksi, että neuvotteluissa tulee pyrkiä siihen, että ehdotettujen rajat ylittävien pakkokeinojen, kuten telekuuntelua ja sitä koskevaa televiestinnän määritelmää, rajat ylittävää tarkkailua sekä teknisellä tallennusvälineellä tapahtuvan sijaintia, ääntä ja kuvaa koskevien tietojen keräämistä koskevan sääntelyn tulee olla riittävän täsmällistä, tarkkarajaista ja ennakoitavaa. Neuvotteluissa tulee pyrkiä selvittämään, mitä

uuden televiestinnän määritelmän lisääminen direktiiviehdotukseen tarkoittaa direktiivin soveltamisalan kannalta. Myös määritelmän suhdetta esimerkiksi kansalliseen telekuuntelua, televalvontaa, teknistä tarkkailua ja muuta sähköiseen viestintään ja tietoihin kohdistuvaa tiedonhankintaa koskevaan sääntelyyn on arvioitava jatkovalmistelussa.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana ehdotuksen periaatteetta, jonka mukaan pakkokeinon sallittavuudesta päättää sen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen, jonka alueella telekuuntelun kohde tai teknistä seurantaa suorittava tallennusväline on. Vastaavasti kannatettava on ehdotuksen periaate, jonka mukaan kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi kieltää toisen jäsenvaltion sen alueella suorittaman tutkintatoimenpiteen, jos kyseinen toimenpide ei olisi vastaavassa kansallisessa tilanteessa sallittu. Jatkovalmistelussa tulee vielä arvioida määräaikoja, joiden kuluessa jäsenvaltion olisi reagoitava ilmoitukseen telekuuntelusta ja teknisen tallennusvälineen käyttämisestä ilman, että jäsenvaltio menettää mahdollisuuden arvioida tai vaikuttaa näihin toisen jäsenvaltion suorittamiin toimenpiteisiin alueellaan.

Valtioneuvosto pitää lisäksi keskeisenä, että neuvotteluissa pyritään selventämään rajat ylittävää tarkkailua koskevan uuden sääntelyn suhdetta Schengenin yleissopimuksen 40 artiklaan sekä ehdotettuun 34 artiklaan. Suhteessa mainittuun 40 artiklaan tulisi lisäksi pyrkiä selvittämään, miltä osin erot sääntelyiden välillä ovat perusteltuja. Sääntelyn tulisi täyttää sekä perusoikeuksista että perustuslain täysivaltaisuussääntelystä johtuvat edellytykset.

Valtioneuvosto toteaa, että neuvotteluissa on kiinnitettävä huomiota kansallisten tutkintajärjestelmien eroihin ja pyrittävä sääntelykokonaisuus huomioiden tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun.